

DOCUMENTE NOI DESPRE DOUĂ CASE DIN TÎRGUL DIN LĂUNTRU AL TÎRGOVIȘTEI

Dr. MIHAI OPROIU

Important centru urban, Tîrgoviștea secolului al XIX-lea numără multe monumente de arhitectură civilă reprezentative pentru întreaga țară.

Lipsind de cele mai multe ori documentația istorică, edificiile civile au fost studiate doar în treacăt, neexistînd studii ; două fonduri documentare, de curînd cercetate, aduc date inedite despre două edificii civile din zona centrală a orașului.

Documentele prezintă în mod succint evoluția proprietății, înnoirilor efectuate la case, preocuparea pentru sistematizare a municipaliității date interesante despre vecini, contribuind la înțelegerea arhitecturii urbane tîrgoviștene în cursul secolului al XIX-lea.

Primul edificiu spre care ne-am îndreptat atenția este casa Erna Naghi, situată la intersecția dintre strada Progresului și ulița Tîrgului (actuala stradă 30 Decembrie).

Primele știri datează din anul 1811 cînd, la 9 martie Dumitru Gogoasă cu soția sa Ruxandra, vindea „lui Diamandi Cărpinișanu zet postelnic Panait un loc de două prăvălii cu două prăvălii făcute de dînsul“.

Din același document aflăm că prăvăliile aveau „două magazii și casă cu pivniță la mijlocul locului, cu curte de uluci și gard și poartă“, prețul vînzării efectuîndu-se pentru importanta sumă de „4583 de taleri și 20 de parale“. Aceasta ne îndreptățește să considerăm că era deja un edificiu solid, bine realizat constructiv, la vad comercial. Din același fond documentar, aflăm că nu peste mult timp Iamandi Cărpinișanu reușise să sporească proprietățile sale din acea zonă. La 27 octombrie 1846 el stăpînea „6 prăvălii cu două ulicioare în acest oraș Tîrgoviște, pã ulița Tîrgului, ce merge către sfînta Mitropilie și o brutărie la capul locului dăspre răsărit“, cu „grajd și osebite case și magazie pã loc moștenesc“.

Ele proveneau din cumpărări repetate, de la „răposatul Ștefan Velescu“, „Dumitru Gogoasă“, sau „făcute de răposatu socră-mieu biv polcovnic Panait și date mie de zestre“.

Condițiile neprielnice „au adus dărăpănare“ parțial caselor sale, din care cauză erau vindute către Călin Dobrescu, Ion Săndulescu, Tudor Negulescu și Lazăr Eftimie pentru suma de 11.000 lei, incluzându-se și „zidul pimniții“.

Suscitînd interes, noii proprietari au încheiat la 16 februarie 1848 un act exprimîndu-se dorința „că împărțindu noi loc de prăvălie de cojocărie ce am cumpărat cu zăpis de la d-lui slugerul Iamandi Cărpe- nișanu, „locul căzînd“ „între casele lui Călin Dobrescu“ și „cojocari“, delimitează o ulicioară, „care cade alătura și s-a lăsat lărgimea uli- cioarei, de un stîngen și merge lungimea pînă în păretele caselor lui chir Călin bez două palme ce s-a lăsat lărgime (la) binaoa lui“. Înțele- gerea era semnată de Lazăr și Eftimie cojocar, Toader sin Neague Petre sin Gheorghie cojocar, Costandin sin Dinu cojocar, Mihai cojocarul“. Mai tîrziu, în 1869, Tache C. Dobrescu, moștenitorul lui Călin Dobrescu vindea lui Ghiță Constantinescu „casile cu locul lor, din ulița Tîrgului, Mahalaua Mitropoliei“, învecinate la răsărit cu „Dimitriu Popescu, ulița tîrgului cea mare la nord, ulița ce conduce în cojocării și cu D. Alecu Pucelo, cu Dumitru Popescu și Filip și cu „ulicioara“.

Ghiță Constantinescu are o perioadă prosperă, făcînd noi cumpă- rături. În 1873 cumpără o prăvălie de brașovenie de la moștenitorii lui G. Popescu, iar în 1889 o altă casă în strada Progresului ce fusese a lui Vasile Dumitrescu pentru suma de 2 650 lei. Se știa la 1879 că „noile sale prăvălii cu două etaje ce construise în piața tîrgului, suburbia Mitro- poliei“ erau printre cele mai importante.

Nu peste mult timp, în 1891, Costache Dragomirescu Cuciuc vindea „domnului Alexandru F. Nagy, farmacist, prăvăliile noastre pe strada Libertății“, pentru suma importantă de 45.000 lei, el fiind moștenitorul vechiului proprietar. Intrată în conștiința orașenilor sub numele noului proprietar, casa a fost folosită ca farmacie și locuință pînă în zilele noastre de urmașii acestuia¹.

Foarte importante și interesante, pentru înțelegerea zonei din ime- diata apropiere a bisericii Lemnului, documentele se referă la moșteniri și cumpărări ale familiilor Naum Dimitriu, I. Măinescu și Isaia Lerescu. Datînd din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, ele ne ajută să înțe- legem mai ușor epoca. Documentele aflate în prezent la Muzeul județean Dîmbovița, au fost donate de Chivu Ion, bunicul profesorului Puiu Tănase.

¹ Prin bunăvoința Ernei Naghi am putut studia documentele casei.

ANEXE :

DOCUMENTUL nr. 1

1858, februarie 25.

Supt iscălitul încredințez cu acest zăpis al meu la mîna dumnealui Gheorghie Dumitrescu de aici din orașu spre a fi știut că eu avînd cumpărat de la d-lui Toma Burdeanu un locu cu o cascioară pã dînsul însă proastă și dărămată în mahalaua bisericii lemnului cu locul ei măsurat în stîngenii însă :

stj

16 stânjeni despre *dei* cocoana Sultana Hristodoreanca
 15 și 3 palme lungul despre jupâneasa Zinca Burdeanca
 9 fața despre jupâneasa Tița Cucuteanca
 7 și trei palme fundu dăspre Necula Grecu

Care acestu loc cu căscioara precum să arată nefiindu-mi mie trebuință l-am vîndut numitului de bună voia mea și nesilit de nimenea în drept lei 400 adică lei patru sute, care bani toți deplin i-am primit în mîna acum la facerea acestui zăpis.

Drept aceia numitul cumpărătoru să aibă a stăpâni copii dă copii să-i și pus mai bun teme(i) numita cumpărătură i-am dat și zăpisul cumpărătoru de la chir Toma Burdeanu ce o cumpărare unde să văt mai mulți negustori astăzi iscăliți martori iar eu neștiindu carte am rugat pe scriitor de m-au iscălitu și eu mi-am pus degitul meu la nume ca să să crează. Suptiscălit dă într-acest zăpis și cel întâi vînzător cătră mine.

1858, febr. 25

+ Eu Tănase Concioroi din Tîrgoviște, vînzător
 Panait
 Și am scris eu Radu Neamțu cu zisa numiților și martor.

DOCUMENTUL nr. 2

1831 *

Taxa ce s-au hotărît pt. stările uliților după cum are a să urma plata stânjililor de fațadele coprinsului fieșcăruiă în parte într-acest oraș Tîrgoviște.

Fruntea — Din prăvăliile dumnealui slujer Diiamandi Cârpenișteanul până în sfîrșitul prăvălii lui Ioniță rachierul și în sus până în biserica Tîrgului.

Mijloc — Din colțul prăvălii lui Ioniță rachierul spre gărlă și dă la biserica tîrgului până treci dă casele domnealui Nicolae Vlăsceanu și de la Dum. Nicolae Vlăsceanul până dincolo dă casa Dumnealui Iancul Bărbătescu sin Nicolae Andronescu până în *ulița Sasului* și dă la ulița Sasului până în ulița Tîrgului. Și din Spițarie până în ulița Steli și până în ulița mare și din capul locului g.log. Grigore Lăzureanu până în ulicioara ce merge la biserica sârbilor și din casa lui Grigore Tabacul pă ulița în sus până în casele Pipoaiei, și din biserica dă lemn până în casele lui Mihăiță Bărbierul i din cișmeaoa tîrgului dă afară până în hanul Carabului și la vale până în hanul dum. slujer Diamandi.

Iar celelalte uliți dă obște fărdă o sebire să vor socoti dă coadă.

* Arh. St. Buc., Vornicia din Lăuntru, d. 379/1831, f. 19.

DOCUMENTUL nr. 3

1864, august 7
 Președintele Tribunalului Dîmbovița
 N. 9894

DOAMNA,

Avînd Tribunalu necesitatea a cunoaște dacă mai insistați sau nu în legalizarea actului de vînzarea unor case din Tîrgoviște către domnul Isaia Lerescu, depusă încă din anul (1)864 și care stă pendinte din cauză că n-ați insistat ca să

ia finit legalizarea, subscrisul vă invită ca cel mult pînă la 18 septembrie viitor să faceți o asemenea declarațiune căci la din contra se va închide cazierul în chestiune.

Președinte,
(ss) Indescifrabil
Doamna Catinca Măineasca din Tîrgoviște

DOCUMENTUL nr 4

ACT

Locul meu ce-l am în orașul Tîrgoviște suburbia bisericii Lemnului cu pă-tulu ce se află pe dînsul fără a mai popri pe seamă-mi ceva. l-am vîndut de veci d(lui) Isaia Lerescu în drept galbeni 200 pe care bani primindu-i pe toți deplin și domnul Lerescu intrînd în stăpînirea locului i-am și încredințat actele cele noi de unde au emanat stăpînirea acestui loc către mine.

Semnele acestui loc sînt : în fund despre răsărit se învecinește cu domnul Nicula Giorgiul, despre miazăzi cu grădina caselor domnului Lerescu, despre miazănoapte cu familia Bundenilor iar fața spre apus iese în uliță. În aceeași direcție cu d(omnul) Ion Bărbuliceanu cumpărătoru unei părți din casile Cucutencii cele despre uliță unde la timp se va și regula poarta.

Spre credință de veșnică și liniștită stăpînire am dat domnului Lerescu acest act al meu legalizat și de onorat tribunal Dîmbovița.

I. Filip

1869, noiembrie 4. Tîrgoviște

DOCUMENTUL nr. 5

PRIMĂRIA URBEI TÎRGOVIȘTE

În baza relației domnului inginer arhitect al acestei comune cu nr. 5 se acordă voe d-lui Isaia Lerescu ca prin cunoștința și a domnului polițai local să facă reparațiunile radicale necesare caselor și dependințelor ce are în suburbia Lemnul, strada poet Alexandrescu, vis-a-vis de caseria generală următor.

La case

1. Să le învelească modern cu fier vâpsit.
2. Să facă părăți despre răsărit de zid într-o cărămidă.
3. Să desființeze zidăria galeriei și să facă în șipci sau tablii de brad vâpsite.
4. Să pună altă dușumea la galerie.
5. Să facă alte căptușeli vâpsite la stîlpii din galerie.
6. Să facă ferestre noi în două rînduri de cercevele la toate odăițele.
7. Să facă tencuială nouă la toată zidăria pe din afară.
8. Să facă oarecare uși și dușumele noi pe unde va trebui.
9. Să mai lărgească galeria din dos care este într-un acoperiș cu case.

La dependințe

1. Să le învelească cu fier.
2. Să le tencuiască de iznoavă pe din afară.
3. Să puie două ferestre noi moderne.
4. Să repare sau să facă din nou două uși.

5. Să le puie pardoseală de cărămizi sau dușumea la galeria lor.

6. Să facă coșuri sistematice și sigure.

Pentru care i s-au liberat prezenta permisiune.

Primar,

L.S. (s.s.) Ilie Angelescu

1883. aprilie 23

Secretar,

(s.s.) M. Protopopescu

Nr. 1447

DOCUMENTUL nr. 6

ACT DONAL

Prea iubitei mele Marioara unica și singura mea fiică făcută din căsătoria legitimă cu scumpa mea soție Smaranda Lerescu născută Nicolae Naum din orașul Tîrgoviște a-i constitui dotă cele ce se coprinde mai jos pentru trecerea sa în căsătorie legitimă cu dr. Mihail Iulian român, magistrat.

1) Casele mele cu dependențele, șoproanele, grajdul și cu tot locul lor, situat în capitala București, strada Română, Cosma N. 18, afară de locul liber împrejmuit cu uluci noi vopsite ce este lângă aceste case în partea de răsărit în suburbia Sf. Vissarion, strada Romană, cumpărat de mine de la licitație publică, care loc se ... pe seama mea.

În stăpinirea acestei case fiica mea iubită va intra chiar de acum de la facerea acestui act dotal, însă vor respecta închirierea caselor pînă la 26 octombrie 1890 conform contractului pe care i l-am încredințat spre a primi chiria anuală de lei 3.500 cu cît sunt actualmente închiriate începînd cu semestrul Sf. Gheorghe 23 Aprilie 1888.

Aceste case sînt asigurate la societatea „Națională” cu polița N.40.603 care expiră la 12 Decembrie 1889 pînă cînd s-a și plătit și care poliță am încredințat-o gînerului meu. Valoarea acestei case cu locul lor după cum s-a descris mai sus o estimăm la suma de 50.000 lei.

Casele cu dependențele lor în starea în care se găsesc cu tot locul lor împrejmuit cu uluci situat în orașul Tîrgoviștea suburbia Lemnu strada Primăverii, fără a mai popri pe seama mea ceva intrînd în posesiune și proprietate chiar de acum de la facerea acestui act dotal respectînd închirierea primînd însă chiria după contract cu începere de la 23 aprilie 1888.

Liberă însă este fiica mea Marioara ca în unire cu soțul său să vînză acest imobil ca cu banii după dînsul că cumpere alt imobil urban sau rural cu venit sau să facă în București pe locul dotal sau să facă reparațiuni sau modificări la casele dotale, iar pînă la o asemenea întrebuițare banii se vor depune la casa de depuneri în bonuri de ale statului spre a profita de dobîndă. Acest loc cu casele de pe dînsul îl prețuim lei noi 10.000.

Se dă în numerariu suma de 5.000 lei din care s-a răspuns acum înainte în numerariu lei noi douăzeci mii (20.000) iar restul de trei zeci mii lei (30.000) se vor răspunde după un an de zile de la data acestui act dotal fără dobîndă. Acești bani se vor întrebuița sau în cumpărătoreea vreunui imobil rural sau urban cuvenit sau se vor asigura în vreo ipotecă sigură, solidă și limpede spre a profita de venit; în ambele cazuri adică și imobilul ce s-ar cumpăra și împrumutarea cu ipotecă vor fi afectate în calitate de capital dotal.

Pînă se va realiza una din aceste întrebuițări pe cît timp banii vor sta la mine de la expirarea anului le voi plăti dobîndă de 10% pe an plătitibilă din șase în șase luni iar descărcarea mea de acești bani o voi face prin depunerea lor la casa de depuneri și consemnațiuni etc.

Se mai dă trusoul, bijutărie, cai și trăsură în valoarea totală de 16.500 lei.
Făcută astăzi 11 februarie 1888.

Isaia Lerescu
Maria Lerescu
M. Iulian

(Transcrierea actului dotal (s-a făcut) în registrul de transcripțiuni.

DOCUMENTUL nr. 7

PRIMĂRIA ORAȘULUI TÎRGOVIȘTE

În baza relațiunii domnului inginer arhitect al comunei se acordă voe domnului Ion Măinescu ca prin cunoștința și a domnului polițai local să refacă din nou cu metal învelitoarea caselor și să facă oarecare reparațiuni la dependențe, precum și de a construi din nou un grajd și șopron de zid masiv și o magazie de scînduri provizorie pentru adăpostirea de material în curtea caselor ce zice că are în suburbia Lemnului precum și de a împrejmuiri cu scînduri garnite fără proptele la stradă partea curții din strada Vesti în modul următor.

1. Renovarea învelitorii se va face cu metal peste actuala învelitoare.
2. Renovarea cu zidărie masivă a peretelui despre strada Poet Alexandrescu.
3. Refacerea scării din față după un sistem mai modern.

Și în fine alte mici reparațiuni în interiorul camerilor și pe afară pe unde va mai necesita pereți.

4. Va construi în mod provizoriu o magazie de scînduri pentru adăpostire de material.

5. Va construi din nou în interiorul curții un grajd și șopron de zid masiv cu calcani de scînduri învelite cu metal.

Împrejmuirea curții despre strada Vestei se va face cu scînduri garnite fără proptele în fața stradei și pe linia dintre punctele următoare :

În capul locului proprietății spre nord cu distanță de 11 m 50 considerați din soclul caselor domnului Nicolăiță Diaconescu s-a bătut un țaruș din care punct linia se va trage drept la colțul caselor domnului Ion Bărbulescu.

Conform articolului 31 din Legea comunală primăria își rezervă dreptul ca fără judecată să desființeze orice construcții noi ar face contrariu autorizațiunii de față.

Taxa cuvenită comunei de lei 3 s-a perceput cu chitanța nr. 355/89.

Primar,
L.S. Ilie Angelescu

Secretar,
(s.s.) N. G. Nițescu

Văzut de noi astăzi la 17 maiu
anul 1889 și voi priveghea pînă
la terminare,

Comisar,
G. Rădulescu

1889, Maiu 17
Nr. 1797.

DOCUMENTUL nr. 8

Primăria Urbei
Tirgovişte
Nr. 237

1900, ianuarie 24

Domnule,

Prin înaltul decret regal nr. 1726 de la 7 Mai 1898 s-a aprobat proiectul de alinierea stradei poetul Alexandrescu pe care dumneavoastră aveți proprietate.

Cum însă pe viitor la permisiunile pentru construcțiuni și reparațiuni atit de clădiri cît și de reparațiuni se va avea în vedere raza de aliniere decretată, consiliul comunal în ședința de la 24 octombrie 1899 a încuviințat votul consiliului comunal dat în ședința de la 23 mai 1898 și a decis ca pentru porțiunile de teren ce se va ocupa prin aliniere prin proprietățile care cad în raza acestei strade să se plătească lei 5 de metru pătrat începînd din strada Libertății pînă în strada Primăverei și lei 2,50 de fiecare metru pătrat pentru proprietățile începînd din strada Primăverei pînă în strada Brîncoveanu.

În aceeași condițiuni de plată vor fi supuși și acei domni proprietari care prin aliniere vor fi scoși afară din raza proprietății lor.

Am onoare a vă comunica despre aceasta spre a avea în vedere la caz de necesitate.

Primiți vă rog asigurarea considerației mele.

Primar,

L.S. George Cair

Domniei sale domnului Măinescu, strada poet Alexandrescu

DOCUMENTUL nr. 9

Copie

ACT DE VÎNZARE

Între subsemnații Gr. L. Cair, primarul comunei urbane Tirgoviște Ion Măinescu proprietar, domiciliat pe strada poetul Alexandrescu din acest oraș a intervenit următorul act.

Subsemnatul Ion Măinescu prin alinierea stradei poetu Alexandrescu aprobată cu înaltul decret regal nr. 1726/98 urmînd ca pentru lărgirea și alinierea acestei strade să ni se exproprieze o porțiune de teren în suprafață de 162 m.p. 92 cmp în proprietatea mea după zisa stradă din care scăzîndu-se suprafața de 68 m.p. 28 cm.p. prin legiuita retragere după toată întinderea proprietății mele cu fațada în această stradă conform art. 2 alineat III din regulamentul comunei pentru construcțiuni și alinieri, precum asemenea mai scăzîndu-se o suprafață de 26 m.p. 27 cm. teren întrucît urmează să fiu scos afară prin aliniere în proprietatea comunei conform schiței de plan ridicată de serviciul tehnic al acestui oraș, numai pentru porțiunea de teren din proprietatea mea, rămîne de plată o suprafață de 68 m.p. 37 cm.p. pentru care am convenit să fiu despăgubit cu suma de lei 550 plus porțiunea de teren în suprafață de 26 m.p. 27 cm.p. ce mi se dă prin această aliniere și care mi s-a scăzut mai sus din totala porțiune cu care urma să fiu despăgubit care s-a evaluat 130 lei.

În vederea celor ce preced, declar că am vîndutu de veci în deplină posesie și proprietate Primăriei orașului Tirgoviște porțiunea de teren indicată mai sus care se mărginește :

la nord cu proprietatea domnului Petre Popescu și o mică porțiune din strada poetu Alexandrescu, la sud cu stradela bisericii Lemnu, la est cu strada poetu Alexandrescu și la vest cu proprietatea mea.

Valoarea acestui teren în sumă de lei 550, declar că am primit-o de la Primăria orașului Tîrgoviște și nu-mi mai rezerv nici un drept asupra acestei vânzări.

Eu Grigore L. Cair Primarul urbei Tîrgoviște pe baza votului consiliului comunal dat în ședința de la 24 octombrie a.c. declar că am achitat domnului Ion Măinescu prețul convenit și Primăria orașului a intrat în posesiunea fondului cumpărat, iar domnul vânzător I. Măinescu s-a pus chiar de astăzi în deplină proprietate și posesie asupra porțiunii în suprafață de 26 m.p. 27 cm.p. cu care a fost scos prin aliniere.

Primar Gr. L. Cair
Vinzător I. Măinescu

1899, noiembrie 11

DOCUMENTUL nr. 10

SFATUL ORĂȘENESC DIN TÎRGOVIȘTE

D(omnul) Alecu Condeescu prin jalbă către cinstita ocărmuire care s-au îndreptat sfatului pă lângă otnoșăniia nr. 1470 au făcut rugăciune spre a i să da voie ca să închiză o uliță dă lângă grădina casi d(umnea)lui după care sfatul prin hîrtiia nr. 154 au scris d(umnea)lui Matache Iamandi, Sima Ioan, Călin Dobrescu și Ioniță Mătăsaru ca să cerceteze dacă intru adevăr această ulicioară este dosnică și netrebnică și dacă închizându-să poate pricinui vreo piedică mahalagiilor și drept răspuns s-au primit raport din partele cuprinzător că această uliță fiind la fundul grădinii pomenitului dăspre răsărit ce să învecinește în lung cu Ștefan sin Anton Dineață, Ștefan Stoica Nea și Ghiță Bică, iar la cap cu Tița văduva și Costea Butaru nu este dă nici un folos mahalagiilor, sau trebuință vecinilor de mai sus arălați. De aceea atît după zisa otnoșăniei acestei ocărmuiri cât și temeiul cercetării din raportul depotaților, sfatu prinți aceasta sloboade pă d(umnea)l(ui) pomenitul Condeescu a închide acea uliță. Și a face cu acel loc orice va voi pentru care au plătit la casa sfatului lei șazeci și cinci o dată pentru totdeauna.

Anul 1842
luna mart. 30
nr. 188
orașul Tîrgoviște

Prezident, Ion Hiotu
Ioan Fundăț
(s.s.) Vinde Iamade
Secretar, I. Vlădescu